

Zetelkleven of kort gebleven?

Een studie naar de ontwikkeling van de lidmaatschapsduur van Provinciale Statenleden in Gelderland en Overijssel (2011-2023)

Floortje Dijkema

In de afgelopen jaren hebben steeds meer Statenleden in de Provinciale Staten van Gelderland en Overijssel hun zetel verlaten, vaak zelfs voordat hun vierjarige zittingstermijn was afgelopen. Hoewel de redenen voor vertrek verschillend zijn, worden hoge werkdruk en een beperkte impact regelmatig genoemd als oorzaken. Opmerkelijk genoeg kent de gemiddelde lidmaatschapsduur van Statenleden in beide Provinciale Staten tussen 2011 en 2023 geen structurele daling. Ondanks dat steeds meer Statenleden hun zetel verlaten voordat de termijn erop zit, is er dus nog een aanzienlijk groep die de volledige termijn afmaakt en gedurende een relatief lange periode lid blijft. Dit wijst erop dat er meer continuïteit en stabiliteit is binnen beide Provinciale Staten dan men zou verwachten wanneer alleen wordt gekeken naar het aantal vertrekkende Statenleden.

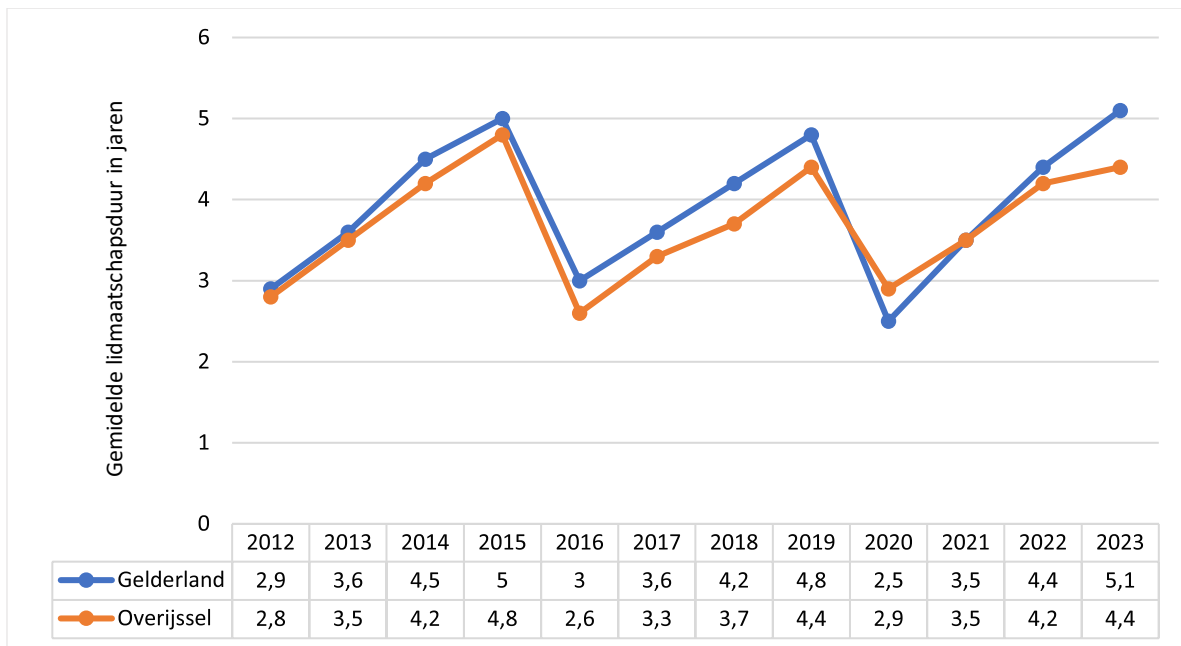
Politieke stoelendans

In de aanloop naar de Provinciale Statenverkiezingen van dit jaar stond in talloze nieuwsberichten dat veel Statenleden al na één termijn wilden stoppen. Op landelijk niveau bleken tussen 2019 en 2023 maar liefst 130 van de 570 Statenleden voortijdig te zijn afgetreden. De uitstroom van Statenleden is ook zichtbaar in de provincies Gelderland en Overijssel. Dit kan verschillende gevolgen met zich meebrengen. Zo blijven er minder Statenleden over met dossierkennis en gaat er veel tijd verloren aan het inwerken van opvolgers. Dit kan problematisch zijn, met name vanwege de toenemende complexiteit van de vraagstukken waar provincies mee te maken krijgen.

Vanwege deze gevolgen is het belangrijk om deze ontwikkeling nader te onderzoeken. In het onderzoek 'Zetelkleven of kort gebleven?' is hier daarom verder op ingegaan, met een specifieke focus op de lidmaatschapsduur van Statenleden in Gelderland en Overijssel door de jaren heen. Onder "lidmaatschapsduur" wordt de tijd verstaan dat een Statenlid een zetel bekleedt of heeft bekleed. In het onderzoek zijn alle Gelderse en Overijsselse Statenleden tussen 2011 en 2023 meegenomen in de analyse. Dit in tegenstelling tot eerdere onderzoeken naar Statenleden die (vroegtijdig) zijn vertrokken. Hierdoor is een diepgaand inzicht geboden in de dynamiek binnen de Provinciale Staten, en daarmee in de mate van institutioneel geheugen en ervaring van de Statenleden.

Geen neerwaartse trend in de lidmaatschapsduur

Uit het onderzoek blijkt dat er over het algemeen weinig is veranderd in de gemiddelde lidmaatschapsduur tussen maart 2011 en maart 2023. Ten opzicht van de periodes daarvoor is wel een daling van de gemiddelde lidmaatschapsduur in Overijssel te zien (zie bundel *Achteruit kijken om te leren voor de toekomst*, Rekenkamer Oost-Nederland 2022). Figuur 1 laat zien dat de lidmaatschapsduur toeneemt gedurende elke vierjaarlijkse zittingstermijn, wat betekent dat het aandeel tussentijds vertrokken Statenleden niet opweegt tegen de Statenleden die hun zittingstermijn wel hebben afgemaakt.

Figuur 1 Gemiddelde duur Statenlidmaatschap jaarlijks gemeten

Ondanks de aanvankelijke veronderstelling dat een groter aantal wisselingen van Statenleden zou leiden tot een kortere lidmaatschapsduur, blijkt dit niet van toepassing te zijn op de Provinciale Staten van Gelderland en Overijssel in de periode tussen 2011 en 2023. De uitkomsten benadrukken dat het beeld van de continuïteit van Provinciale Staten niet uitsluitend gebaseerd kan worden op het aandeel vertrekkende Statenleden, maar dat ook de duur van het Statenlidmaatschap in overweging moet worden genomen. De analyse van zowel de lidmaatschapsduur als het verloop vertoont namelijk verschillende inzichten. Een gecombineerde analyse van beide perspectieven laat zien dat, ondanks een toenemend aantal vertrekkende Statenleden, er ook een grote groep Statenleden is die hun volledige zittingstermijn afmaakt en bovendien een relatief lange lidmaatschapsduur heeft.

Ervaren werkdruk en beperkte individuele impact beïnvloeden de lidmaatschapsduur

Naast het onderzoeken van de ontwikkeling van de lidmaatschapsduur, is ook aandacht besteed aan de factoren die deze duur zouden kunnen beïnvloeden. Uit de analyse van de zeven factoren die in dit onderzoek zijn meegenomen, blijkt dat er ondersteuning kan worden gevonden voor een relatie tussen twee van deze factoren en de lidmaatschapsduur.

Allereerst ervaren veel de oud-Statenleden een zekere mate van werkdruk. Ongeveer de helft van hen heeft aangegeven dat de werkdruk heeft bijgedragen aan de beslissing om te stoppen. Daarnaast is beperkte individuele impact een reden om te stoppen. Hoewel veel oud-Statenleden hebben aangekaart dat ze impact hebben gehad op het provinciaal beleid, heeft bij degenen bij wie dit niet of in mindere mate het geval was, gebrek aan impact vaak meegespeeld in hun besluit om de Provinciale Staten te verlaten.

Om met werkdruk en beperkte impact om te kunnen gaan, is goede griffieondersteuning belangrijk. Uit de interviews met de griffiers is duidelijk geworden dat deze ondersteuning in de afgelopen jaren al is versterkt. Daarnaast onderstrepen de resultaten het belang van het informeren van potentiële kandidaten voorafgaand aan de Provinciale Statenverkiezingen. Deze informatie zou zowel de omvang

van de taken en de tijdsbesteding van Statenleden moeten omvatten, als de positie die een Statenlid inneemt binnen het besluitvormingsproces op provinciaal niveau. Op deze manier zijn Statenleden beter voorbereid wanneer ze beginnen aan hun termijn bij de Provinciale Staten.

De bevindingen van dit onderzoek bieden geen duidelijk bewijs voor de invloed van de omvang van de Provinciale Staten, de mate van professionalisering van de Provinciale Staten en de ervaringen van Statenleden met ongewenste incidenten op de lidmaatschapsduur. De analyse van de electorale volatiliteit (de mate van verandering in het kiezersgedrag) en de aanwezigheid van een vrijwillig genderquotum hebben geen consistente resultaten opgeleverd. Hierdoor kon ook bij deze factoren geen eenduidig verband met de lidmaatschapsduur worden vastgesteld.

Onderzoeksverantwoording

Om tot de bovenstaande resultaten te kunnen komen, is een dataset opgesteld waarin is berekend wat de lidmaatschapsduur is van alle Statenleden die gedurende de periode tussen maart 2011 en maart 2023 lid zijn geweest in de Provinciale Staten van Gelderland en Overijssel. Daarnaast zijn enquêtes afgenomen onder oud-Statenleden, bestaande documenten geanalyseerd en interviews gehouden met de griffiers van beide Provinciale Staten.

Geïnteresseerd in het hele onderzoek? Klik dan op deze link:

https://rekenkameroost.nl/uploads/masterscriptie_zetelkleven_of_kort_gebleven_-_floortje_dijkema_-pdf.pdf